

היום נלמד בעזרת ה':

נדרי דף ז

עוד ספק של רב פפא:

האם **יש יד לצדקה או אין יד לצדקה? היכי דמי וכו'**: הגמ' מבררת באיזה מקרה הסתפק רב פפא, אם מדובר שאמר 'זה הזוז יהיה לצדקה' והוסיף ואמר על זוז אחר 'זזה גם', והרי במקרה כזה פשוט שאף הזוז השני נעשה צדקה, שהרי הוא הפרישו לצדקה במפורש ואין זה 'יד' (= 'זוז' הוא סוג מטבע), אלא מדובר שאמר על הזוז השני 'זזה' ולא אמר 'זזה גם', ויש להסתפק האם התכוון לומר על הזוז השני 'זזה' יהיה לצדקה או שהתכוון 'זזה' יהיה להוצאה בעלמא (= כגון להוצאות ביתו ולא לצדקה), אלא שלא סיים את דבריו. ואף שיש כאן 'יד מוכיח' שהתכוון לצדקה (= שהרי אמר על הזוז הראשון שיהיה לצדקה ואומר על השני 'זזה'), אבל יתכן שאין 'יד' כלל לצדקה ואפילו 'יד מוכיח'.

צדדי הספק: האם כיון שצדקה הוקשה לקרבנות שנאמר "**מוֹצֵא שְׁכֶתִיךָ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂיתָ בְּאִשְׁרֵי נְדָרְךָ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ**", ודורשים ש"נדר ונדבה" שהוזכרו בפסוק הם קרבנות ו"בפיך" זו צדקה, הרי שכשם שלקרבנות יש 'יד' כך לצדקה יש 'יד', או שמא צדקה הוקשה לקרבנות רק לעניין 'בל תאחר' ולא לעניין ידות.

עוד ספק של רב פפא:

האם **יש יד להפקר או אין יד להפקר?** כלומר שאמר 'חפץ זה יהיה הפקר' והוסיף ואמר על חפץ אחר 'זזה'. הגמ' שואלת מיד: והרי זה אותו ספק לגבי צדקה (= סתם אדם המפקיר את ממונו הרי הוא מפקירו כדי שיזכו בו עניים).

תירוץ: אם תמצא לומר קאמר: כלומר אם נאמר שיש יד לצדקה לפי שהיא הוקשה לקרבנות משום 'שאין היקש למחצה' (= דהיינו שאם צדקה הוקשה לקרבנות הרי שהיא הוקשה לגמרי ולא רק לעניין בל תאחר, וכשם שיש 'יד' לקרבן כך יש 'יד' לצדקה), האי שיש להסתפק האם הפקר דינו כצדקה ויש לו 'יד', או שמא צדקה שונה מהפקר, לפי שצדקה ראויה רק לעניים אבל הפקר ראוי גם לעשירים.

(המשך בדף הבא ↓)

בעי רבינא: האם יש 'יד' לבית הכסא או לא? ביאור: אדם המייחד מקום לבית הכסא הרי אסור לקרות שם קריאת שמע, רבינא מסתפק מה הדין אם ייחד מקום לבית הכסא בדיבור שאינו גמור, האם המקום נעשה בית הכסא מדין 'יד' או לא.

היכי דמי? אם אמר 'בית זה יהיה בית הכסא' והוסיף ואמר על הבית השני 'וזה גם', הרי אמר במפורש שגם הבית השני יהיה בית הכסא ואין זה 'יד' אלא אמירה מפורשת, אלא מדובר שאמר על הבית השני 'וזה' ולא אמר 'וזה גם', וכאן יש להסתפק האם התכוון לומר שגם הבית השני יהיה בית הכסא או שמא התכוון שהבית השני יהיה לתשמיש בעלמא.

קושיא: **מכלל דפשיטא ליה לרבינא וכו'.** מספקו של רבינא שמסתפק האם יש 'יד' לבית הכסא משמע שפשוט לו שיש דין 'זימון' לבית הכסא (= שאם אין דין 'זימון' לבית הכסא הרי שבוודאי אין דין 'יד'), כלומר שאם אדם רק ייחד מקום לבית הכסא הרי הוא נאסר אף שעדיין לא השתמש בו, והרי רבינא הסתפק מה הדין במי ש'הזמין' מקום לבית הכסא ולא השתמש בו האם הוא נאסר בכך או לא.

תירוץ: **רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה:** כלומר רבינא הסתפק בספק אחד הבא מתוך ספק אחר, ספק אחד - האם בכלל מועיל 'זימון' לבית הכסא, ואם תאמר שיש 'זימון' האם יש 'יד' לזימון או לא.

תיבעי ליה: כלומר נשאר הספק. וזה כמו 'תיקו' שבבבלי הש"ס, אלא שלשון נדרים משונה.

*

למדנו במשנה: האומר לחבירו 'מנודה אני לך' רבי עקיבא מסתפק בזה להחמיר.

מודה רבי עקיבא לענין מלקות: שאם עבר על הנדר שלו אינו לוקה, משום שרבי עקיבא רק **מסתפק** להחמיר, אך לא החמיר בזה באופן ודאי.

רב פפא מבאר באיזה אופן נחלקו רבי עקיבא ורבנן:

בנדינא מינך: האומר לחבירו 'נדינא מינך' - לכולי עלמא זהו נדר. משום ש'נדינא' הוא לשון ריחוק והרי זה כאילו אמר 'מרוחקני ממך' (כמו שאמר שמואל לעיל ד'ב. הר"ן מציין שעל פי דבר שמואל שם מדובר שהוא הוסיף ואמר 'נדינא מינך שאני אוכל לך').

ואילו האומר לחבירו 'משמתנא מינך' - לכולי עלמא אין זה נדר אלא לשון נידוי. ונידוי הוא רק שלא לעמוד בד' אמותיו אך אין איסור הנאה מהמנודה.

כל המחלוקת באומר לחבירו 'מנודה אני לך' – האם לשון זה משמעותו 'נדינא' וממילא זהו נדר, או 'משמתנא' וממילא אין זה נדר.

ופליגא דרב חסדא: רב פפא שאמר כנ"ל חולק על רב חסדא הסבור שהמחלוקת היא באומר 'משמתנא'.

ההוכחה שכך סובר רב חסדא ממעשה שאמר אדם אחד 'משמתנא' על נכסיו של בנו של רבי ירמיה בר אבא, ואמר לו רב חסדא: אין מי שחש לדעתו של רבי עקיבא ולכן אין זה נדר. מכאן שהוא חולק על רב פפא הסובר שלשון 'משמתנא' לכולי עלמא אינו נדר, אלא לדעתו בזה נחלקו רבי עקיבא ורבנן ואין הלכה כרבי עקיבא.

*

נדה בפניו: אדם שעבר עבירה שעל כך הוא חייב נידוי, על כל אדם מוטל לנדות אותו (כגון השומע את חבירו מזכיר שם שמים לבטלה חייב לנדותו כדלהלן), ולאחר מכן מתירים את הנידוי (יש נידוי שמתירים אותו לאלתר ויש נידוי שצריך להמתין ל' יום). הנידוי יכול להיות בפני חבירו או שלא בפניו, וכן ההתרה וכדלהלן.

אדם שנידה את חבירו בפניו, עליו גם להתיר את הנידוי בפניו. הטעם לכך כדי שלא יחשוד בו חבירו שהוא עובר על הנידוי בראותו שהוא לא מקיים אותו. אבל אם הוא נידה אותו שלא בפניו הוא יכול גם להתיר אותו שלא בפניו, כי חבירו סובר כשם שהוא נידה אותו שלא בפניו כך גם הוא התיר לי שלא בפניו.

השומע הזכרת השם: לבטלה.

הוא עצמו יהא בנידוי: כלומר הוא עצמו ראוי להיות בנידוי. הטעם לכך משום שהזכרת ה' לבטלה חמורה שהיא גורמת לעניות. [הר"ן] מבאר שבאמת על כל דבר שעושה אדם שלא כשורה צריך לנדותו, אבל הגמרא בחרה דוקא את הזכרת ה' לבטלה כי עונשה חמור ביותר, עד כדי כך שמי שלא מנדה את העובר עליה הוא עצמו ראוי להיות בנידוי].

המקור לכך מהפסוק "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֹּר אֶת שְׁמִי אָבּוֹא אֵלַי וּבִרְכָתִי" הזכרת ה' לדבר מצוה מביאה ברכה, 'ומכלל הן אתה שומע לאו' היכן שיש הזכרת ה' לבטלה אין ברכה אלא עניות.

ועניות חמורה שהיא נחשבת כמיתה. המקור לכך מדתן ואבירם שהלשינו על משה, ואמר ה' למשה שלא יחשוש לחזור למצריים "כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ", אפילו שהם נשארו בחיים - שהרי אנו פוגשים אותם בזמן המדבר? אלא הכוונה שהם נהיו עניים וממילא כבר לא היתה להם השפעה בארמון המלכות של פרעה.

כל מקום שנתנו חכמים עיניהם: כשהם הקפידו על מישהו הגיע מזה עונש של מיתה או הפסד ממון [מיתה - כגון 'נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות', עוני - רבי שמעון ואלעזר בנו כשיצאו מהמערה כל מקום שנתנו עיניהם בו היה נשרף -רא"ש]. מכאן שמיתה ועוני שווים זה לזה.

אמר רבי אבא: הייתי עומד לפני רב הונא, כאשר הוא שמע אישה אחת שהוציאה שם שמים לבטלה, הוא נידה אותה, ולאחר התיר לה את הנידוי בפניה. ומכך למדתי שלושה דינים בנידוי.

אין בין נידוי והפרה ולא כלום: הנידוי כאן היה רק לאיים עליה ולכן הוא התיר לה אותו מיד, אמנם יש מקרים שמנדים ל' יום (עיין ר"ן).

כי הא דמר זוטרא: כשאר היה מתחייב תלמיד מהשיבה נידוי, היה מר זוטרא קודם כל מנדה את עצמו ואחר כך מנדה את התלמיד, וכשהיה מר זוטרא נכנס לביתו היה מתיר קודם את הנידוי לעצמו (כדי שבני ביתו לא יצטרכו להתרחק ממנו) ואחר כך היה מתיר את הנידוי של התלמיד.

מר זוטרא נהג כן משתי סיבות: א. היה קשה בעיניו כבוד התורה של התלמיד שהוא בעצמו צריך לנדוד אותו ולפגום בכבוד התורה. ב. כדי שהוא לא ישכח מלהתיר את הנידוי של התלמיד הוא נידה גם את עצמו! (-רא"ש).